

konania (s. 52). Art. 87 RPA o takich wypadkach mówi wyraźnie jako o wyjątkach. Do umieszczenia w decyzjach warunków czy zleceń (s. 49) musi władza mieć m. zd. szczególne upoważnienie prawa. Rozporządzenie o postępowaniu karno-administracyjnym nie zna instytucji odwołań (s. 70).

Wykłady były wygłaszane w czasie okupacji niemieckiej. Szkoda, że autor ich nie zaktualizował przed drukiem (wydane były w r. 1946). Niektóre ujęcia są przez to niezbyt aktualne (np. przedstawienie systemu administracyjnego w Anglii) i pominięte są zmiany, wprowadzone przez ustawodawstwo polskie powojenne.

Dobór tematów, jasny wykład, syntetyczne ujęcie poszczególnych zagadnień, czynią z omawianej książki, mimo powyższych zastrzeżeń, pożyteczny przyczynek do nauki polskiego prawa administracyjnego

Wit Klonowiecki

Marian Zimmermann, *Polskie prawo wywłaszczeniowe*, Lwów 1939, s. 187.

Autor gruntownego studium teoretycznego o wywłaszczeniu („Wywłaszczenia”, Lwów 1933), prof. Uniwersytetu Poznańskiego Dr M. Zimmermann w „Polskim prawie wywłaszczeniowym” przedstawia w skrócie ogólne zagadnienia, dotyczące wywłaszczenia i omawia kolejno odnośne przepisy konstytucyjne, przepisy, dotyczące przymusowego wykupu i pokrewne formy wywłaszczenia z ustawodawstwa agrarnego, prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym, szczególne przepisy materialnego prawa wywłaszczeniowego i związane z nimi modyfikacje postępowania wywłaszczeniowego oraz wywłaszczenie ruchomości i praw. W rozdziale ostatnim (VII) daje autor syntezę polskiego prawa wywłaszczeniowego.

Dokonywany przez prof. Zimmermanna przegląd naszego przedwojennego ustawodawstwa wywłaszczeniowego wykazał przede wszystkim ogromną różnorodność form tej instytucji (s. 168). Najdawniejszą z form wywłaszczeniowych jest wykup przymusowy. Odrębną formą jest sprzedaż przymusowa. Za kła-

syczny typ uważa autor wywłaszczenie, regulowane przez przepisy prawa o postępowaniu wywłaszczeniowym. Odmienny charakter ma często wywłaszczenie ruchomości i praw. Szczególną grupę stanowi wywłaszczenie pośrednie (s. 171) w wypadkach, w których odebranie prawa następuje pośrednio jako skutek znieszczenia lub uszkodzenia przedmiotu własności, przez uniemożliwienie korzystania z prawa, przez cofnięcie pozwolenia na odszkodowanie itp. (s. 172).

Przez wywłaszczenie rozumie autor odebranie przez państwo prawa indywidualnego za odszkodowaniem (s. 5).

Ustawodawstwo nasze nie zawiera ograniczeń co do podmiotu i przedmiotu wywłaszczenia. Własność powstała w drodze wywłaszczenia nie ma w zasadzie jakiegoś szczególnego publicznoprawnego charakteru (s. 181).

Autor wymienia trzy cele wywłaszczenia: 1) jest ono środkiem zdobycia obiektów, potrzebnych ze względów publicznych, których inaczej nie można byłoby zdobyć; 2) jest środkiem uproszczonego nabycia; 3) jest wreszcie środkiem, zapewniającym wykorzystywanie prawa własności zgodnie z interesem publicznym (s. 182).

Studium prof. Zimmermanna oparte jest na analizie polskiego ustawodawstwa administracyjnego do dnia 11 kwietnia 1939 r. Korzystając obecnie z tej pracy trzeba zdać sobie sprawę, w jakim stopniu wpłynęło na konstrukcję autora nasze ustawodawstwo powojenne, uchylające część dawnych przepisów i wprowadzające nowe. Wymaga to przeprowadzenia specjalnych badań. Trzeba jednak zauważyć, że dokonywana obecnie przebudowa ustroju, połączona z uspołecznieniem pewnych rodzajów własności nie wpływa na konstrukcję prawną instytucji wywłaszczenia. Stoiśmy wobec zmiany obiektywnego porządku prawnego (p. s. 11).

Wykorzystanie bardzo obszernej literatury przedmiotu, oparcie o całość prawa pozytywnego, trafność konstrukcji i jasny wykład czynią z „Polskiego prawa wywłaszczeniowego” cenny podręcznik dla każdego prawnika, stykającego się z tymi zagadnieniami.

Wit Klonowiecki